

BEAT GENERATION

Autorka textu: Marta Balážová

Charakteristika jednou vetou:

Skupina mladých amerických básnikov, ktorí svojou tvorbou protestovali proti konzumnej spoločnosti a puritánskej morálke - tzv. Zbitá generácia.

Charakteristika podrobnejšie:

Beat Generation predstavuje v americkej literatúre po roku 1945 popri tvorbe s vojnovou tematikou jeden z najdôležitejších prúdov. Je príkladom spoločenskej revolty mladej generácie, ktorá odmietala svet dolárov, nechcela sa prispôbiť požiadavkám konzumnej spoločnosti. Bola nasmerovaná proti prudrnej a puritánskej morálke a poburovala ju neosobnosť a formálnosť života aj literárnej tvorby. Protest vyjadrovali svojími dielami: Jack Kerouac, Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso, Keneth Rexroth a ďalší.

Názov Beat Generation uviedol do literatúry v roku 1948 Jack Kerouac, keď v diskusii so svojim priateľom, spisovateľom J.C.Holmesom povedal: "Sme niečo ako beat generation". Tento názov sa zvyčajne prekladá ako „zbitá generácia“. Nie je to však presné - ide o prakticky nepreložiteľné skríženie dvoch anglických významov beat ako biť a beatitude ako blaženosť. Kerouac jasne definoval beatnikov ako „skupinu nových Američanov prežívajúcich život naplno a zaujatých radosťou.“

Tak ako pomenovanie generácie, ani jej tvorba nie je jednoznačná. Nikdy neboli generáciou v pravom zmysle slova. Neprezentovali sa spoločným programom ani manifestom. Každý z nich bol svojský a jedinečný a ich tvorbu nemôžeme vtiesnať do nejakých pravidiel. Veď práve proti uniformite bojovali. Verejnosť sa o existencii skupiny dozvedela pri súdnom procese na jeseň roku 1957, keď bol obžalovaný mladý básnik Allen Ginsberg za zbierku Kvílenie (Howl). Verejný žalobca ho obvinil z narušovania morálky mládeže. Umeleckú hodnotu diela a právo autora vyjadriť svoje pocity však bránili mnohí literárni vedci, univerzitní profesori, básnici. Spor sa stal typickou „americkou senzáciou“ a skončil sa v prospech vydavateľa Ginsbergovej zbierky L. Ferlinghettiho, a teda aj v prospech autora. Poézia beatnikov spôsobila obrovský rozruch. Jej domovom bolo San Francisco, konkrétne kníhkupectvo a neskôr vydavateľstvo Lawrencea Ferlinghettiho Svetlá veľkomesta.

Búrliivý životný štýl, alkohol, drogy a homosexuálne vzťahy v skupine básnikov, neskôr viedli k nedorozumeniam. Navyše sa z nich stala atrakcia a vďačný objekt novinárov. Každý z autorov sa s tým vyrovnal inak. Niektorí sa vrhli na tvorbu, iní ešte viac prepadli alkoholu a drogám. Hnutie sa postupne rozplynulo, diskusie o dielach Beat Generation však pokračujú dodnes. Čo pre hudbu znamenali The Beatles, to pre modernú poéziu znamená Beat Generation.

Diela:

Jack Kerouac: román Na ceste - neoficiálny manifest - kultová kniha Beat Generation

Allen Ginsberg: Kvílenie - zbierka veršov, v ktorých Ginsberg popisuje svoje zážitky z ciest po USA. Precestoval ich ako chudobný Američan, často na čierno, autostopom, v nákladných vlakoch, žil s tulákmi. Okolo seba videl hrôzy, ktorých detaily vyjadril vo svojich básňach - v drsnej podobe siahol až na dno biedy, bahna, životného úpadku.

Lawrence Ferlinghetti: Lunapark v hlave, Obrazy zašlého sveta

Gregory Corso: výber z jeho poézie Mindfield

Úryvok - G.Corso:

Spomínam si, že som videl ich fotky v novinách;
nahí vyzerali silnejší.

Guľka v mojom bruchu nasvedčovala, že som mŕtvy...

Životopisné údaje:

Lawrence Ferlinghetti sa narodil v roku 1919 v Yonkers, štát New York. Po univerzitných štúdiách počas 2.svetovej vojny slúžil v námorníctve, potom pracoval pre časopis Time. V rokoch 1947 - 1951 žil v Paríži a získal doktorát na Sorbonne. Po návrate do USA založil v San Franciscu prvé kníhkupectvo zamerané výlučne na lacné vydania, tzv. paperbacky. Jeho City Lights Bookshop nebol iba obchodom, ale postupne sa stával strediskom mladých umelcov a intelektuálov. Pod hlavičkou kníhkupectva začal Ferlinghetti vydávať malé knižky štvorcového formátu - básnikov do vrečka. Vyšli tu básne, ktoré iní vydavatelia odmietali z dôvodov komerčných alebo zo strachu pred cenzúrou. Tak vyšlo i dodnes slávne Kvílenie Allena Ginsberga. Ferlinghettiho bežne zaraďujú medzi beatnikov. Je však starší ako väčšina básnikov tejto generácie, líši sa od nich spôsobom života a vychádza aj z inej poetiky. Na jeho prvú zbierku Obrazy zašlého sveta mala veľký vplyv najmä francúzska poézia, najmä Prévert, ktorého aj prekladal. Pod vplyvom mladších generačných druhov zmenil svoju poetiku - k zjednodušeniu výstavby básne, dynamizmu. Používa návratný motív - niečo ako refrén. To pravdepodobne súvisí aj s charakterom jazzovej hudby, ktorá jeho básne sprevádzala.

Gregory Corso pochádzal z talianskej rodiny žijúcej v New Yorku. Narodil sa v roku 1930. Matka čoskoro rodinu opustila, čo jeho život výrazne poznačilo. Viac ráz ušiel z domu, bol v polepšovni i v psychiatrickej liečebni. V sedemnástich ho za krádež odsúdili na tri roky väzenia. Vtedy si našiel Corso vzťah k literatúre a začal písať. Po prepustení z väzenia pracoval ako robotník, neskôr ako reportér v novinách. Navštevoval niektoré prednášky na Harvardovej univerzite v Cambridgei, kde mu za finančného príspevnia priateľov vyšiel debut The Vestal Lady on Brattle and Other Poems. V roku 1956 sa pripojil k beatnickému hnutiu. V predslove k výberu poézie Mindfield A. Ginsberg napísal, že Corso je básnik - samorast, ktorý spontánne a s nadhľadom vypovedá o sebe a o Amerike svojich čias optikou akéhosi veľkého začudovaného dieťaťa uprostred sveta podivuhodných hodnôt.

Allen Ginsberg je najslávnejší básnik hnutia Beat Generation. Narodil sa v roku 1926 v Newarku v štáte New Jersey. Básnický talent zdedil po otcovi, učiteľovi angličtiny a autorovi niekoľkých zbierok. Študoval na univerzite v New Yorku, skončil s titulom bakalár umení. Pracoval v rôznych profesiách - v loďstve, ako poslíček, umýval riad. Potom sa presťahoval na západné pobrežie USA, kde mu Ferlinghetti vydal knihu Kvílenie a iné básne. Zbierka vyvolala škandál, autora i vydavateľa obvinili z urážky verejného vkusu a kazenia mládeže. Napokon však zapracoval prvý dodatok Ústavy USA o slobode slova a súdny proces sa skončil oslobodením. Po ňom šla Ginsbergova sláva prudko nahor. Nasledovali ďalšie zbierky, autorské čítania po celom svete. Stal sa držiteľom prestížnych literárnych ocenení. Ginsberg patrí medzi najvplyvnejších amerických básnikov 20. storočia.

Jack Kerouac - kultový prozaik Beat Generation, je autorom "biblie beatnikov" - autobiografického románu Na ceste. Kerouac sa narodil v roku 1922 v meste Lowell, štát Massachusetts, vo francúzsko - kanadskej rodine. Na strednej škole boli jeho hlavnými záujmami americký futbal a literatúra. O budúcnosti rozhodol úraz pri športovaní - definitívne sa začal venovať literatúre. Pracoval v námornom loďstve, potom často striedal profesie i bydliská. Významným pre Kerouacov život i tvorbu bolo zoznámenie s Ginsbergom, no neskôr najmä s Nealom Cassadym, inšpirátorom jeho diela a novej poetiky. Spolu s ním cestoval po Amerike a horúčkovo písal. Po smrti Cassadyho ho trápila osamotenosť a depresie. Utápal ich v alkohole, ktorý sa mu stal osudným. V roku 1969 zomrel. Kerouac písal romány i básne - autobiografické, bezprostredné, často plné pocitov melanchólie a odcudzenosti.

Ďalší autori z Beat Generation:

Diane di Prima, Philip Lamantia, LeRoy Jones, Michael McClure, Kenneth Rexroth, Gary Snyder, Philip Whalen

(Poéziu týchto autorov nájdete v knihe Nahý anjel - Antológia beatnickej poézie. Zostavil ju, preložil, medailóny, poznámky o autoroch a doslov napísal Marián Andričík. Vyšla vo vydavateľstve Litera Bratislava v roku 1995)

Úryvky:

A. Ginsberg: Amerika

Amerika

Amerika, dal som ti všetko a teraz som nula.

Amerika, dva doláre dvadsaťsedem centov

Amerika, kedy skončíme s tou ľudskou vojnou?

Poj... sa aj so svojou atómovou bombou.

Nie je mi dobre, daj mi pokoj.

Nenapíšem svoju báseň, kým nebudem v pohode.

Amerika, kedy budeš anjelská?

Kedy sa vyzlečieš?

Kedy sa na seba pozrieš cez hrob?

Kedy budeš hodná milióna svojich trockistov?

Amerika, prečo sú tvoje knižnice plné síz?

Amerika, kedy pošleš svoje vajcia do Indie?

Chce sa mi grať z tvojich trafených požiadaviek.

Kedy budem môcť ísť do samoobsluhy a kúpiť si,

čo potrebujem, za svoje modré oči?

Amerika, napokon sme to ty a ja, čo sme dokonalí,

nie ten druhý svet.

Tvoja mašinéria je na mňa priveľa.

Tebe to hovorím.

To si dáš citový život riadiť časopisom Time?

Som posadnutý časopisom Time.

Čítam ho každý týždeň.

Jeho obálka mi bije do očí zakaždým,

keď sa zakrádam okolo cukrárne na rohu.

Čítam ho v suteréne verejnej knižnice v Berkeley.

Furt ti mi vykladá o zodpovednosti.

Biznizmeni sú seriózni. Filmoví producenti

Sú seriózni, len ja nie.

Napadá mi, že ja som Amerika.

Zasa sa rozprávam sám so sebou.

Amerika, ide fakt do tuhého.

Amerika taký mám dojem, keď sa dívam na telku.

Amerika je to správne?

Radšej by som sa mal pustiť do práce.

Amerika pľuvám si do svojich buzerantských dlaní.

Gregory Corso: V márnici

V márnici

sen

Spomínam si, že som videl ich fotky v novinách;

nahí vyzerali silnejší.

Gulka v mojom bruchu nasvedčovala, že som mŕtvy.

Sledoval som, ako balzamovač odskrutkúva

sklenené večo.

Prehliadol si ma a usmial sa nad mojimi
prvými chvíľami bez života,
potom sa vrátil k dvom telám oproti
a odskrutkúval ďalej.

Keď ste mŕtvy, nemôžete hovoriť,
ale máte taký pocit, že môžete.
Bola to sranda sledovať tých dvoch gangstrov oproti,
ako sa pokúšajú hovoriť.
Roztiahli tenké pery a ukázali sivomodré zuby;

Balzamovač, stále s úsmevom na tvári,
sa vrátil ku mne.
Dvihol ma a ako matka dieťa
posadil vzpriamene do hojdacieho kresla.
Postrčil doň a ja som sa rozhojdať.
Akoby som ani nebol mŕtvy.
Len ma to ešte bolelo tam, kadiaľ preletela guľka.

Panebože! vidieť tých dvoch gangstrov z tohto uhla
bolo fakt zvláštne!
Vyzerali úplne inak ako v novinách.
Tu boli mladí, hladko oholení a dobre stavaní.

Allen Ginsberg: Kvílenie - úryvok
Kvílenie

pre Carla Solomona

Videl som najlepšie mozgy mojej generácie zničené
šialenstvom, hladujúce a hystericky nahé,
ako sa na úsvite vlečú černoškými ulicami
a hľadajú dávku heráka,
hipsterov s anjelskými hlavami, horiacich túžbou
po prastarom nebeskom napojení na hviezdne
dynamo v súkolí noci,
ktorí chudobní, otrhaní, s vpadnutými očami
a zdrogovaní sedávali a fajčili v nadprirodzenej
temnote bytov so studenou vodou, vznášali sa nad
vrcholcami veľkomiest a hĺbali o džeze,
ktorí pod nadzemnou dráhou otvorili svoje mysle
Nebesám a uvideli osvietených mohamedánskych
anjelov tacať sa na strechách bytoviek,
ktorí sa so sálavým nezúčastneným pohľadom
prechádzali po univerzitách a blúznili o Arkansase
a o tragédii Blakeovho svetla medzi vojnovými
vedcami,
ktorých vykopli z akadémií za šibnutosť & publikovanie
oplzlých ód na oknách lebky,
ktorí sa skrehnutí krčili v neoholených izbách v spodnej
bielizni, pálili peniaze v odpadkových košoch
a cez stenu načúvali Hrôze,
ktorých nakopali do briadok medzi nohami,
keď sa vracali cez Laredo s marihuanou
pre New York,

ktorí hltali oheň v šupáckych hoteloch alebo pili
terpentín v Rajskej uličke, smrť, alebo si noc
čo noc očisťovali svoje torzá
snami, drogami, dennými morami, alkoholom a vtákom
a nekonečnými guľami,
jedinečné slepé ulice hrozivých mračien a bleskov
v mysli, čo skáču k pólom Kanady & Patersonu
a osvetľujú celý ten nehybný svet Času medzi nimi,
peyotovú tuhosť chodieb, cintorínske úsvity pod zeleným
stromom na zadnom dvore, opitosť vínom nad
strechami, výstavné okresy mariškových výletov,
neónový blikajúci semafor, chvenie slnka a mesiaca
a stromov za úžasných zimných súmrakov
Brooklynu, rapotanie kontajnerov a vlúdne
kráľovské svetlo mysle,
ktorí sa pripútali k podzemným dráham na nekonečnú
jazdu z Battery do svätého Bronxu poháňaní
benzedrínom, až kým ich hluk kolies a decák
nevyklopil roztrasených, so skrivenými ústami
a pustatinou zbitých mozgov obraných o genialitu
do bezútešného svetla zoo,
ktorí sa celú noc topili v podmorskom svetle u Bickforda,
vyplávali z neho a celé odpoľudnie presedeli nad
zvetraným pivom u Fugazziho, kde nebolo ani
nohy, a z vodíkového džuboxu počúvali trúbenie
anjelov pred posledným súdom,
ktorí rozprávali sedemdesiat hodín v kuse od parku
po cestu, po bar, po Bellevue, po múzeum,
po Brooklynský most,
stratený prápor platonických besedníkov skáčucich
z požiarnych rebríkov, z okenných parapetov,
z Empire State Building, z mesiaca,
kecajúcich, vrieskajúcich, vracajúcich, šepkajúcich fakty
a spomienky a anekdoty a prípitky a šoky
z nemocníc a chládkov a vojen,
ktorí pri úplnom vybavení pamäti za sedem dní a nocí
s iskrením v očiach vyvracali všetok svoj intelekt,
mäso prie Synagógu hodené na chodník,
ktorí sa vyparili do ničoty zenového New Jersey a nechali
za sebou stopu dvojzmyselných pohľadníc radnice
v Atlantic City

Lawrence Ferlinghetti: Obrazy zašlého sveta - úryvok:

Svet je úžasné miesto
kam sa narodiť
ak vám teda nevadí šťastie
čo vždy nie je
ktovieaká psina
ak vám teda nevadí že tu a tam sa dačo
zadrhne
práve keď všetko ide ako po masle
lebo veď ani v nebi
nevyspevujú
po celý čas

Svet je úžasné miesto
kam sa narodiť
ak vám teda nevadí že podaktorí po celý čas
umierajú
alebo možno iba z času na čas
hladujú
čo nie je až také najhoršie
ak nimi nie ste práve vy

Jáj svet je úžasné miesto
kam sa narodiť
ak vám teda veľmi nevadí
zopár vykradnutých mozgov
na vyšších miestach
alebo nejaká - tá bomba
čo vám občas
prekrúti ciferník
alebo iné podobné neprístojnosti
čo obťažujú
našu Puncovanú spoločnosť
a jej pupkáčov
i jej katov - sekáčov
i jej kňazov
a podobných policajtov
rozličné jej segregačné praktiky
kongresové bubliky - bubliky
a kadejaké iné kolíky
ktoré naše bláznivé telo
podedilo

Veru svet je to najlepšie miesto zo všetkých
kde sa dá robiť kopec vecí ako
šantenie
randenie
smútenie
kde sa dá spievať trúchlivé piesne
a dať sa inšpirovať
a chodiť si hore - dolu
a všetko obzerať
a voňať kvety
a ťlapkať sochy po zadku
dokonca aj myslieť
a bozkať ľudí a
robiť deti a nosiť nohavice
a mávať klobúkmi a
tancovať
a chodiť plávať do rieky
a na pikniky
uprostred leta
a vôbec si len tak
„užívať“

Áno
ale potom práve v najlepšom

a zjaví usmievavý
funebrák

Jack Kerouac: Blues Mexiko City - úryvok

Jasne
som
videl
tú kostru pod

celým
týmto
predvádzaním
osobnosti

čo
vlastne
zostane
z človeka a celej jeho pýchy
okrem kostí?

a všetky zabudnuté nočné pitky...
a potoky chľastu
dolu gágorom
...kosti - leží si
v hrobe
a červy
mu menia črty tváre

viac sa
už
neohlási

Myšlienky:

„Musíme napokon niekam prísť... niečo nájsť“
(hrdina knihy J. Kerouaca Na ceste)

Nezačínajte od vopred pripravenej predstavy, čo povedať o obraze, ale od drahocenného stredu záujmu o námet obrazu v momente písania a píšete smerom von, plávajúc v mori jazyka k brehom uvoľnenia a vyčerpania - Nikdy nerozmýšľajte dodatočne s výnimkou otázok poetiky a postscripta. Nikdy dodatočne „nevylepšujte“ ani si nekupujte dojmy, najlepšie písanie je totiž vždy tým najbolestivejším osobným výťažkom vyvrhnutým z kolísky teplej ochrannej mysle - vypumpujte zo seba pieseň o sebe, hrajte! - teraz! - vaša cesta je tá jediná - „dobrá“ či „zlá“ - ale vždy poctivá („absurdná“), spontánna, „spovedná“, zaujímavá, pretože nie je „remeselná“.

Remeslo je remeslo.

(J.Kerouac - Základy spontánnej tvorby)

„Beatnictvo“ je pohľad na spoločnosť zospodu, presahujúci jej predstavy dobra a zla, ktoré boli koncom štyridsiatych rokov, v časoch ľudského citu, sexuality, poézie, cenzúry a drog stredoveké v porovnaní s tým, čo všeobecná mienka ponúka dnes ako niečo normálne. (A.Ginsberg)

Zvierala nás studená vojna a prvý ázijský debakel - Kórejská vojna...Ako umelci sme boli utláčaní a utláčaní boli vlastne aj ľudia tohto štátu. Niektorí z nás (či už sa báli,

alebo mali odvahu) už nemohli ďalej mlčať - museli sme sa ozvať. Vedeli sme, že sme básnici a že sa musíme ozvať ako básnici. Videli sme, že poézia ako umenie je v podstate mŕtva - zabila ju vojna, akademici, prehliadanie, nedostatok lásky a nezájum. Vedeli sme, že sme schopní priviesť ju opäť k životu.
(Michael McClure)

Beat generation v slovenčine:

V šesťdesiatych rokoch vyšli výbery z tvorby L. Ferlinghettiho Smutná nahá jazdkyňa a G.Corsa Zmŕtvychvstanie smrti. Začiatkom deväťdesiatych rokov výber z A. Ginsberga Vytie, v roku 1995 Antológia beatnickej poézie Nahý anjel.